

Dr. Koncz István – Dr. Mező Ferenc
(szerk.)

PERSPEKTIVIKUS KALEIDOSZKÓP

Budapest

2016

Lektorálták: Dr. Koncz István és Dr. Mező Ferenc

E kiadvány a Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület által megvalósított NTP-FTH-15-0075 azonosító számú „Fiatal tehetségek a különleges bánásmódot igénylőkért” pályázat keretében, az Emberi Erőforrás Támogató segítségével jelent meg.

© PEME

© Dr. Koncz István – Dr. Mező Ferenc

Kiadja: Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület

Nyomdai munkák: Korrekt Nyomdaipari Kft, Budapest

Felelős vezető: Barkó Imre ügyvezető igazgató

ISBN:978-963-89915-8-4

TARTALOM

ELŐSZÓ.....	9
BALOGH ÁDÁM: A LÁTÁSSÉRÜLTEK KÖTÖDÉSI MINTÁZATAI.....	13
BELLON GRÉTA: PERFEKCIONIZMUS EGY BEILLESZKEDÉSI, TANULÁSI ÉS MAGATARTÁSI ZAVAR SZEMPONTJÁBÓL VESZÉLYEZTETETT POPULÁCIÓBAN	27
BENE VIKTÓRIA: PROBLÉMATÉRKÉP KÉSZÍTÉSI ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉGET MEGALAPOZÓ KORREKCIÓS LEHETŐSÉGEK LÁTÁSSÉRÜLTEK KÖRÉBEN.....	47
BORSI LÍDIA: A SZEMÉLYKÖZI KAPCSOLATOK SZEREPE A BEILLESZKEDÉSI, TANULÁSI ÉS MAGATARTÁS ZAVARBAN	59
CZIBERE PÉTER: A SZEMÉLYÉSZLELÉS, MINT A BEILLESZKEDÉSI ZAVAR EGYIK LEHETSÉGES KIVÁLTÓ OKA	71
GODÓ IRÉN: ROMÁK ÉS A DISZKRIMINÁCIÓ - GYPSIES AND DISCRIMINATION	77
HAJDÚ PÉTER: A TÁPLÁLKOZÁSI SZOKÁSOK SZEREPE A BEILLESZKEDÉSI, TANULÁSI, MAGATARTÁSI NEHÉZSÉGEK MEGJELENÉSÉBEN.....	87
HAMSOVSZKI JÚLIA: A VILÁG NYELVI KÉPE	95
HANYICSKA ZSAKLIN: KREATIVITÁS ÓVODÁSKORBAN A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD ASPEKTUSÁBÓL	101
HRABÉCZY ANETT: ZENEI TEHETSÉGGONDOZÁS ÓVODÁS KORBAN SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK ESETÉBEN IS	111
HARASZTI BENCE: ÖNBIZALOMERŐSÍTÉS - TESTÉPÍTÉSEL.....	119
KOMÁROMI ATTILA: HIÁNYZÓ LÁNCSZEMEK.....	127
KONCZ MÁTÉ BALÁZS: A TEHETSÉGESEK TANULÁSI MOTIVÁCIÓI ...	133
LAJOS ZSÓFIA: ATTRIBÚCIÓK SZEREPE A BEILLESZKEDÉSI, TANULÁSI, MAGATARTÁSI NEHÉZSÉGGEL KÜZDŐ GYERMEKEK, TANULÓK ESETÉBEN.....	141

MILE ZSOLT: ÖNISMERETI TRÉNINGGEL A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ FIATALOK KAPCSOLATTEREMTŐ KÉPESSÉGÉNEK KIBONTAKOZTATÁSÁÉRT	145
PUSKÁS ESZTER: TEHETSÉGES /ZENÉT/ TANULÓK SZEMÉLYISÉJELLEMZŐI.....	153
VARGA KLAUDIA: ÉRZÉKENYÍTŐ GYAKORLATOK MOZGÁS ÉS KOMMUNIKÁCIÓ AKADÁLYOZOTTSÁGOKRA.....	161
VARGA SZAMANTA: ÉRZÉKENYÍTŐ GYAKORLATOK BESZÉD ÉS HALLÁS AKADÁLYOZOTTSÁGOKRA	169
DR. MEZŐ FERENC - MEZŐ KATALIN: KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐK PROBLÉMÁIRA ÉRZÉKENYÍTŐ GYAKORLATOK.....	177
DR. KONCZ ISTVÁN: A TEHETSÉGFEJLESZTŐ PEDAGÓGUS SZEMÉLYISÉGE ÉS SZEREPEI	197

HRABÉCZY ANETT: ZENEI TEHETSÉGGONDOZÁS ÓVODÁS KORBAN SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK ESETÉBEN IS

Absztrakt

A tehetség igen összetett jelenség, és ennek egyik formája a zenében mutatkozik meg. Óvodás korban még nem mondható ki egyértelműen, hogy az adott gyermek tehetséges-e, viszont beszélhetünk tehetségigéretről, aminek jelei már ebben az életszakaszban is megjelenhetnek. Az óvodások körében még kevesen foglalkoztak a témával (Turmezeyné, Balogh, 2009; Demarcsek és társai, 2012) azonban ennek a hiánynak a betöltése különösen fontos, hiszen már ekkor körvonalazódik a gyermekek érdeklődése, beállítódása, aminek felismerése nagy hatással lehet a későbbi életükre. A zeneiség, a muzikalitás, a virtuozitás jelei többnyire már gyermekkorban megmutatkozhat, melynek felismerése a sajátos nevelési igényű gyermekek esetében is döntő, akár életre szóló jelentőségű. Előadásunkban a korai zenei tehetséggondozás lehetőségeinek bemutatására fókuszálunk, különös tekintettel a sajátos nevelési igényű gyermekek esetében.

Abstract

The talent is a very complex phenomenon and one of these forms is the music talent (Gardner, 1991; Turmezeyné, 2009). In early childhood we can't say clearly that the child is talented or not, but the signs of the promising talent could show in these ages. Only a few researchers dealt with this topic, but it is important, because we can see what the child is interested in and good at, and if we recognise this in time, it can influence the child's whole life. The topic of my research is the recognition of the music talent in the early childhood, which focuses on the children and the factors which influence their development: parents, teachers and the other children (Renzulli, 1979).

A tehetség néhány lehetséges értelmezése

A tehetség önmagában is egy igen összetett jelenség, ennek egyik formája a zenében jelenik meg (Gardner, 1991; Turmezeyné, 2009). Számos elmélet és tehetségmodell született, ezek közül röviden megemlíteném Renzulli „háromkörös” koncepcióját (1979), Mönks többtényezős modelljét (1997), valamint Czeizel Endre $2 \times 4 + 1$ faktoros modelljét (1997) (Mező, 2011, Turmezeyné, 2010). A modern tehetségkutatás egyik megalapozója Renzulli. Elmélete szerint a tehetség 3 fő összetevőből áll, melyek a kreatív ember jellemzőire épülnek, ezek a jellemzők az átlagon felüli képességek, a feladat iránti elkötelezettség (mely leginkább a motivációhoz hasonlítható) és a

kreativitás. Renzulli elképzelése szerint ezen komponensek mindegyikének jelenlétére szükség van ahhoz, hogy valakit tehetségesnek nevezhessünk (Turmezeyné, 2010).

1. ábra Renzulli „háromkörös” koncepciója. Forrás: Turmezeyné (2010 p. 12.)

Mönks elképzelése Renzulli elméletére épül, a Renzulli által megadott három összetevőn kívül Mönk megjelenít három külső tényezőt, az iskolát, a társakat valamint a családot. (Mező, 2011, Turmezeyné, 2010).

2. ábra. Mönks többtényezős modellje. Forrás: Turmezeyné (2010 p. 13.)

Hazai kutatónk is Renzulli háromkörös modelljéből indul ki, ám Czeizel elképzelésében különválnak az általános intellektuális képességek és a speciális mentális adottságok. A környezeti tényezők esetében is számításba vesz még egy elemet, mégpedig a társadalom jelentőségét (Mező, 2011; Turmezeyné,

3. ábra. Czeizel Endre 2x4+1 faktoros modellje. Forrás: Turmezeyné (2010 p. 14.)

Az óvodás kor és a zenei tehetség

Maga a zenei tehetség igen hamar megmutatkozik, már az óvodás korban is megjelenhetnek erre utaló jelek. Illetve sokkal hamarabb is, hiszen akár 1 éves kor környékén, a beszéd megjelenése előtt éneklést imitáló, próbálgató kisgyermek esetében is kiemelkedő képességről beszélhetünk. Erre utaló jelek lehetnek még az első éveitekben, ha a gyermek különösen érzékeny a környezet hangjaira. Itt nem elég pusztán a zenei hangokra gondolnunk, ide értendők a környezet egyéb hangjai, zajai is (Turmezeyné, 2011).

Természetesen az óvodás korú gyermekről még nem mondható ki egyértelműen, hogy tehetséges-e vagy sem, ilyenkor csak tehetségigéretről, tehetségcsíráról beszélünk, egyfajta lehetőségről, amelynek kibontakoztatásával a gyermek tehetséggé válhat. Ez adódik többek között az óvodás kor életkori és fejlődési sajátosságaiból, valamint abból, hogy a különböző képességek mellett a személyiség, a jellem sem kiforrott még ekkor, így a tehetség kibontakoztatásához szükséges ezen belső feltételek még nem teremtdtek meg. Ennek következtében a zenei tehetség területén inkább a zenei rátermettséget vizsgálhatjuk (Varró Margit, 1930).

Óvodások körében a zenei tehetség egy igen keveset kutatott téma, pedig a korai kutatását, felismerését indokolja, hogy már ebben az életkorban kezd körvonalazódni a gyermekek érdeklődése, fogékonysága, beállítódása, aminek felismerése mindenképpen nagy hatást gyakorolhat a gyermekek későbbi életére, akár egész életpályájukat megalapozhatja. Illetve a zenei képességek fejlődésének szenzitív szakasza nagyjából 9 éves kor környékén lezárul, így ez is a mihamarabbi felismerést indokolja. (Gyarmati, 2002)

A zenei tehetséggondozás megjelenése sajátos nevelési igényű gyermekek esetében

A zene az egyik legjobb eszköz a sajátos nevelési igényű, fogyatékossgal élő gyermekek tehetségének kibontakoztatására. A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről a sajátos nevelési igényű gyermekek a kiemelt figyelmet igénylők között találhatók:

„13. kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

1. *különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:*
 - sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
 - beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
 - kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
2. a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló,”

A fogyatékossgal élő gyermekeket és tanulókat a sajátos nevelési igényűek közé soroljuk. A törvény 25. pontja szerint, *„sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló:* az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd”.

A sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók ugyanolyan tehetségesek lehetnek, mint társaik, a tehetség állapottól független jelenség (Mező K., 2015; Mező K. 2014). A tehetségük megtalálása kiemelten fontos és elsődleges, ezért esetükben is keresni kell a legjellemzőbb tehetségjegyet, mely akár a zenében is megmutatkozhat.

Kutatási terv

A kutatásban a gyermekeket körülvevő szociális tényezők vizsgálatára kerül sor (család, pedagógusok, az intézmény illetve a kortársak hatása), itt is elsődlegesen a család szerepét, melyet kérdőív formájában kívánok felvenni a szülőkkel. Főbb területek, amelyekre a kérdőív kitér:

- Milyen lehetőségük van a gyermekeknek a családi környezetben arra, hogy zenei képességeik megmutatkozhassanak?
- Mik állnak a gyermekek rendelkezésére a zenei érdeklődésük kielégítésére?
- Mennyire támogatja az ilyen irányú érdeklődést a szülő/a családi környezet?
- Szülők attitűdje a zenei tehetséghez, magához a zenéléshez, a gyermekkor és a zene, a későbbi életpálya és a zenei tehetség viszonyához.
- Hogyan vélekednek a szülők a gyermekeik zenei képességeiről, mennyire fogékonyak arra, hogy felismerjék a kiemelkedő képességet gyermekükben?

Ezzel párhuzamosan történik egy elismert zenei képességmérő teszt felvétele óvodáskorú gyermekekkel. A teszt tervezetten Edwin Gordon Audie (1989) tesztje, amelyhez a következő minta felvételére kerül sor (a táblázat a tervezett mintha nemenkénti és korcsoportonként összetételét mutatja, melyben sajátos nevelési igényű gyermekek is megjelenhetnek):

Életkor	Férfi	Nő	Összesen
3-4 év	25	25	50
4-5 év	25	25	50
5-6 év	25	25	50
Összesen:	75	75	150

A képességmérő teszt felvétele mellett gyermekcsoportok megfigyelésére kerül sor óvodai környezetben, ezen belül külön zenei tevékenység végzése közben, illetve szabad játék vagy bármely más jellegű tevékenység ideje alatt egyaránt. A zenei tevékenység közben kiemelten figyelni fogjuk a gyermekek motiváltságát, aktivitásukat, valamint hogy milyen mértékű fejlettséget mutatnak egymáshoz képest az egyes részképességeket tekintve. A más, nem zenei tevékenységek során a következőket megfigyelésére kerül sor: motiváltság (éneklés, mondókázás gyakorisága, hogyan kapcsolódik tevékenységéhez a közben végzett zenélés – pl: játékaival tartalmi kapcsolat, van-e a játékában zenével kapcsolatos koncepció, vagy párhuzamosan, kiegészítésként végzi más tartalmú játék közben).

Összegezve tehát:

- Milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a gyerekek számára a tehetség megmutatkozására, a zenei érdeklődés kielégítésére otthoni és óvodai környezetben.
- Mik azok a különleges jegyek, amikből már az óvodás korban sejthetjük, vagy kimondhatjuk, hogy a gyermek tehetségigéret.
- Szülők attitűdje a zenei tehetséghez, magához a zenéléshez, a gyermekkor és a zene, a későbbi életpálya és a zenei tehetség viszonyához.
- Miután felismertük, milyen lehetőségei, tennivalói vannak a pedagógusnak valamint a szülőknek a gyermek érdekében.
- Milyen mértékben mutatkoznak meg a különböző, tehetséget befolyásoló tényezők ebben az életkorban (szülők, család szerepe, média, öröklődés és környezet, a nevelési intézmény hatása)

A kutatás várható eredménye, hogy ismereteket szerezzünk a zenei tehetség nemi és életkori aspektusairól, ennek következtében a vizsgálati módszerek kiértékelésekor lehetőségünk van ezeknek a figyelembevételére, amely hozzájárul az életkor szerinti differenciáláshoz, ennek pedagógiai haszna pedig igen nagymértékű. Szintén várható, hogy újabb információkat szerzünk a korai tehetségazonosítás illetve gondozás teréről, illetve a korai tehetséget befolyásoló környezeti tényezőkről.

Köszönetnyilvánítás

E tanulmány a Professzorok az Európai Magyarorszáért Egyesület által megvalósított NTP-FTH-15-0075 azonosító számú „Fiatal tehetségek a különleges bánásmódot igénylőkért” pályázat keretében jelent meg. Ezúton is szeretném megköszönni mentorom, Mező Katalin támogatását!

Felhasznált irodalom

- Demarcsek Zsuzsa, Mező Ferenc, Mizerák Katalin (2012): *Tánc-Ok*. Kocka Kör, Debrecen.
- Gyarmathy Éva (2002). A zenei tehetség. *Új Pedagógiai Szemle* 52, 236-244.
- Mező Ferenc (Szerk.)(2011). *Tehetségkoordinátorok kézikönyve*. K+F Stúdió Kft. Debrecen.
- Mező Katalin (2014). A tehetséggondozás gyógypedagógiai aspektusai. In Tánczos Judit (Szerk.) *Fejlesztő pedagógiai és pszichológiai tanulmányok I.* Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó. 137-154.
- Mező Katalin (Szerk.) (2015). *Játékkal a különleges bánásmódot igénylő gyermekekért*. Bíbor Kiadó, Miskolc.
- Turmezeyné Heller Erika (2010). *A zenei tehetség felismerése és fejlesztése*. Gényusz könyvek 9. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest.
- Turmezeyné Heller Erika, Balogh László (2009). *Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés*. Kocka Kör, Debrecen.